

Διδακτική των ξένων γλωσσών και συνεργατική μάθηση μέσω υπολογιστή: Μια πρόταση υλοποίησης δραστηριότητας με την αξιοποίηση εργαλείων του διαδικτύου για την ενίσχυση της ικανότητας παραγωγής γραπτού λόγου

Ελένη Πάνου-Παπαθεοδώρου

Εκπαιδευτικός ΠΕ05, Υποψήφια Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αιγαίου

panou2@aegean.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια στροφή του κλάδου της διδακτικής των ξένων γλωσσών μέσω υπολογιστή σε θέματα συνεργατικής μάθησης. Κύριο χαρακτηριστικό της νέας προσέγγισης αποτελεί η μετατόπιση του ερευνητικού ενδιαφέροντος από την κατάκτηση των γλωσσικών δεξιοτήτων στις διαδικασίες που τις προκαλούν. Ο στόχος της παρούσας εισήγησης είναι να διερευνήσει μέσα από μια πρόταση διδακτικής παρέμβασης εάν ενισχύεται η συνεργατική μάθηση και η εκμάθηση της ξένης γλώσσας, ιδιαίτερα σε ότι αφορά την ικανότητα παραγωγής γραπτού λόγου από τους μαθητές, με την ένταξη συνεργατικών δραστηριοτήτων με χρήση πολυμεσικών εργαλείων, σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα διδασκαλίας της γαλλικής γλώσσας στο Γυμνάσιο. Συγκεκριμένα παρουσιάζονται τα κριτήρια σχεδιασμού της διδακτικής παρέμβασης, το θεωρητικό πλαίσιο της σύγχρονης γλωσσοδιδακτικής καθώς και το μεθοδολογικό πλαίσιο σχεδιασμού των παιδαγωγικών σεναρίων συνεργασίας.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: γλωσσοδιδακτική, συνεργατική μάθηση, γαλλική γλώσσα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην εκμάθηση των ξένων γλωσσών η απόκτηση της ικανότητας επικοινωνίας αποτελεί έναν από τους βασικούς στόχους των μαθημάτων. Όποια κι αν είναι η διδασκόμενη γλώσσα, μεγάλο μέρος των προβλεπόμενων από το ΑΠΣ μαθησιακών στόχων αφορά στην επικοινωνία. Στο πλαίσιο της συνεργατικής μάθησης μέσω Η/Υ η επικοινωνία μέσω διαδικτύου καθιστά εφικτή τη δυνατότητα να λειτουργήσει η ξένη γλώσσα με την αυθεντική της υπόσταση, ως πραγματικό εργαλείο επικοινωνίας. Από την άποψη αυτή η επικοινωνία είναι πολύτιμη τόσο για τους μαθητές όσο και για τους διδάσκοντες που δεν έχουν ίσως τις δυνατότητες για να βρίσκονται σε συνεχή επαφή με την εξέλιξη της γλώσσας που διδάσκουν.

ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΜΕΣΩ Η/Υ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ

Σύμφωνα με τη Σκούρτου (1999), οι δυνατότητες παιδαγωγικών εφαρμογών του διαδικτύου που παρουσιάζονται στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών είναι οι εξής:

- Δυνατότητα επικοινωνίας και ανταλλαγής δεδομένων

- Δυνατότητα συμμετοχής σε ομάδα συζήτησης σε πραγματικό χρόνο
- Δυνατότητα δημιουργίας ειδικής ιστοσελίδας και δημοσίευσης σε αυτή
- Δυνατότητα από κοινού εργασίας με μαθητές σε άλλη τάξη

Συνεργατικές δραστηριότητες: αυτό το είδος δραστηριότητας απαιτεί την ταυτόχρονη επικοινωνία καθώς και την ταυτόχρονη εργασία μέσω διαδικτύου. Γίνεται δυνατή με αλληλεπιδράσεις σε πραγματικό χρόνο, μέσω ειδικά σχεδιασμένων συνεργατικών λογισμικών και μέσω ειδικών εργαλείων για ομαδικές συζητήσεις. Με αυτή τη μορφή δραστηριοτήτων οι μαθητές εργάζονται πάνω στα ειδικά θέματα μελέτης ενώ επιπρόσθετα μαθαίνουν πώς να συνεργάζονται.

Όσο η έννοια της συνεργατικής μάθησης δεν μπορεί να γίνει πρακτική στο διαδίκτυο, αν δεν είναι δυνατό να γίνει πρακτική στο περιβάλλον της τυπικής σχολικής τάξης. Τα προγράμματα σε περιβάλλον διαδικτύου θα έχουν βιωσιμότητα αν βρίσκονται σε μια διαλογική σχέση με το γενικότερο πρόγραμμα της τάξης. Παρόλο που οι μαθητές γνωρίζουν αρκετές πληροφορίες για την ξένη γλώσσα που μελετούν, δεν μπορούν τις περισσότερες φορές να τις χρησιμοποιήσουν με φυσικό τρόπο, καθώς οι γνώσεις που έχουν αποκτήσει στηρίζονται σε επικοινωνιακά σχήματα μέσα στη σχολική τάξη κι όχι σε εμπειρίες αυθεντικών καταστάσεων επικοινωνίας.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Η προτεινόμενη διδακτική παρέμβαση αναπτύσσεται γύρω από τους ακόλουθους άξονες :

- Διδακτική μεθοδολογία
- Σχεδιασμός συνεργατικών δραστηριοτήτων
- Αξιοποίηση πολυμεσικών εργαλείων

Επισημαίνουμε ορισμένα σημεία που θα καθοδηγήσουν σε ένα βαθμό το σχεδιασμό της διδακτικής μας παρέμβασης.

Είναι σημαντικό να υπάρχει σαφής σχεδιασμός (scripting) των συνεργατικών δραστηριοτήτων που θα προτείνουμε στο πλαίσιο της παρέμβασης μας: να περιγραφούν με σαφήνεια οι ρόλοι των μαθητών-μελών ομάδων, η διάρκεια υλοποίησης των δραστηριοτήτων, οι μεταβλητές που εξετάζονται σε κάθε περίπτωση και οι μαθησιακοί στόχοι στους οποίους αποσκοπούμε:

Είναι σκόπιμο να δοθεί έμφαση και στην ανάλυση και λεπτομερή αποτύπωση των αλληλεπιδράσεων που θα σημειωθούν, τόσο μεταξύ των μαθητών, όσο και σε σχέση με το μαθησιακό υλικό: περιγραφή των δεικτών ανάλυσης αλληλεπίδρασης, των εργαλείων ανάλυσης που θα χρησιμοποιηθούν, καθώς και αξιολόγηση των δεδομένων που θα προκύψουν.

Ιδιαίτερη σημασία θα αποδοθεί και στο προφίλ των εκπαιδευομένων κατά τον σχεδιασμό των συνεργατικών δραστηριοτήτων: γνωστικό επίπεδο, κίνητρα μάθησης, βαθμός εξοικείωσης με τα προτεινόμενα εργαλεία του διαδικτύου, ψυχολογικό-συναισθηματικό κλίμα μεταξύ των συνεργαζόμενων ομάδων. Διερεύνηση της δυνατότητας αξιοποίησης της συνεργατικής μάθησης με εργαλεία του διαδικτύου στην ξενόγλωσση τάξη, ως μιας πάγιας και αποτελεσματικής στρατηγικής μάθησης και όχι ως απλού μέσου εμπλουτισμού της μαθησιακής διαδικασίας. Στο πλαίσιο αυτό επεξεργαστήκαμε μια σειρά από συνεργατικές δραστηριότητες με χρήση διαφόρων πολυμεσικών εργαλείων, στηριζόμενοι στη μέθοδο διδασκαλίας της γαλλικής γλώσσας για τη Α' Γυμνασίου Action.fr-gr 1. Ο στόχος μας είναι να εντάξουμε κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο στο υπάρχον αναλυτικό πρόγραμμα διδασκαλίας

συνεργατικές δραστηριότητες που αξιοποιούν τους μαθησιακούς στόχους των διδακτικών ενοτήτων που επιλέχθηκαν και τις υπάρχουσες γνώσεις των μαθητών, προς ενίσχυση της παραγωγής γραπτού λόγου από τους μαθητές, γεγονός που αποτελεί και τη βασική στόχευση της ερευνητικής-διδακτικής μας παρέμβασης. Στο πλαίσιο αυτό προτείνονται τρία διαφορετικά σενάρια διδασκαλίας για να υλοποιηθούν σε διάστημα δύο μηνών, παράλληλα με το καθημερινό πρόγραμμα διδασκαλίας της γαλλικής γλώσσας που παρακολουθούν οι μαθητές.

Η μέθοδος διδασκαλίας της γαλλικής γλώσσας στην Α' Γυμνασίου Action.fr-gr 1 αποτελείται από οκτώ διδακτικές ενότητες με την εξής θεματολογία :

- ο **Ενότητα 0. *Je me rappelle...***
- ο **Ενότητα 1. *On se fait des amis !***
- ο **Ενότητα 2. *Voilà ma famille !***
- ο **Ενότητα 3. *Mes loisirs préférés !***
- ο **Ενότητα 4. *A table !***
- ο **Ενότητα 5. *En route !***
- ο **Ενότητα 6. *Vive le Carnaval « Scène 1 »***
- ο **Ενότητα 7. *C'est l'heure de la récré !***

Οι γενικοί σκοποί της μεθόδου συνιστούν στην απόκτηση των απαραίτητων γνώσεων για την υλοποίηση βασικών επικοινωνιακών πράξεων στη γαλλική γλώσσα. Η παρούσα μέθοδος διδασκαλίας σχεδιάστηκε σύμφωνα με τις αρχές του Κοινού Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για τις Ξένες Γλώσσες (Cadre Européen Commun de Référence pour les Langues), επιπέδου Α1, καθώς και με τις μαθησιακές ανάγκες των ελλήνων μαθητών της Α' Γυμνασίου. Επιπλέον έγινε προσπάθεια να ενσωματωθούν οι βασικές αρχές της διαφοροποιημένης παιδαγωγικής προσέγγισης, όπως τις παρουσιάσαμε συνοπτικά στην προηγούμενη ενότητα. Στο πλαίσιο αυτό η στόχευση της μεθόδου εστιάζεται σε τρεις τύπους διδακτικών-μαθησιακών στόχων :

- Γλωσσικοί, κοινωνιογλωσσικοί και επικοινωνιακοί, ώστε οι μαθητές να μπορούν να επικοινωνούν σε πραγματικές καταστάσεις της καθημερινής ζωής
- Πολιτισμικοί, διαπολιτισμικοί και ανθρωπιστικοί ώστε να ενθαρρύνεται η αμοιβαία κατανόηση ανάμεσα σε διαφορετικούς λαούς-πολιτισμούς
- Διαμορφωτικοί, με σκοπό την ολόπλευρη διαμόρφωση της προσωπικότητας του μαθητή

Σε ότι αφορά στη χρήση των ΤΠΕ στην τάξη της ξένης γλώσσας αυτή εστιάζεται περισσότερο στην αξιοποίηση διαφόρων ιστοσελίδων ως μέσο εμπλουτισμού του μαθήματος. Η υλοποίηση δραστηριοτήτων και projects με χρήση των ΤΠΕ εναπόκειται στην πρωτοβουλία του εκπαιδευτικού, σε συνάρτηση με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Στο πλαίσιο αυτό προτείνουμε τρία διαφορετικά σενάρια διδασκαλίας τα οποία στηρίζονται στις εξής θεματικές ενότητες :

- Unité 4-A table !
- Unité 5-En route
- Unité 6-Vive le Carnaval !

Οι παραπάνω θεματικές ενότητες θεωρούμε ότι διαπραγματεύονται θέματα που άπτονται άμεσα των ενδιαφερόντων των εφήβων, όπως οι διακοπές, οι διατροφικές τους συνήθειες, οι παραδοσιακές γιορτές της χώρας τους και οι ενδυματολογικές τους προτιμήσεις. Οι δραστηριότητες που προτείνουμε στο πλαίσιο αυτών των ενοτήτων ενισχύουν τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών, την αλληλεπίδραση και την επίτευξη των μαθησιακών στόχων μέσω της αξιοποίησης διαφορετικών πολυμεσικών

εργαλείων όπως προσφέρονται από την πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης open e-class, αλλά και την εξερεύνηση σχετικών ιστοσελίδων. Επιπλέον επιτρέπουν την ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων στους μαθητές, όπως τη δεξιότητα της συνεργατικής μάθησης, της οικοδόμησης γνώσης μέσα από την καθοδηγούμενη ιστοεξερεύνηση αλλά και του χειρισμού λογισμικών και εργαλείων ώστε να επιτύχουν τους μαθησιακούς στόχους των προτεινόμενων δραστηριοτήτων. Κατά τη διαδικασία επεξεργασίας των προτεινόμενων συνεργατικών δραστηριοτήτων λάβαμε υπόψη μας τα ακόλουθα κριτήρια :

Την αξιοποίηση βασικών αρχών των σύγχρονων θεωριών μάθησης

Οι σύγχρονες θεωρίες μάθησης που υποστηρίζουν ότι οι μαθητές μπορούν να μάθουν συνεργατικά είναι η Κοινωνιο-πολιτισμική θεωρία του Vygotsky, η θεωρία της Εγκαθιδρυμένης Μάθησης, η θεωρία του Κατανεμημένου Γινώσκειν και η θεωρία της Δραστηριότητας. Οι παραπάνω θεωρίες παρουσιάζονται αναλυτικά στο θεωρητικό πλαίσιο της παρούσας έρευνας. Ωστόσο είναι σημαντικό να εστιάσουμε σε κάποιες βασικές αρχές αυτών των θεωριών, οι οποίες και αποτέλεσαν το θεωρητικό πλαίσιο σχεδιασμού των συνεργατικών δραστηριοτήτων. Οι συγκεκριμένες αρχές αποδίδουν ιδιαίτερη έμφαση:

- Στη Συνεργατική Μάθηση
- Στην κοινωνική διάσταση οικοδόμησης της γνώσης
- Στο ρόλο της γλώσσας και του λόγου
- Στη χρήση κατάλληλων μέσων και εργαλείων

Την αξιοποίηση των τεχνολογιών του διαδικτύου

Αναφέραμε ήδη ότι οι συνεργατικές διαδικασίες πλέον καθίστανται εφικτές μέσω δικτυακών περιβαλλόντων συνεργατικής μάθησης που αφορούν την κατανεμημένη και από απόσταση μάθηση (Anderson & Jackson, 2000). Τα σύγχρονα εργαλεία υποστηρίζουν την ταυτόχρονη αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών της ομάδας. Τα ασύγχρονα υποστηρίζουν τη συνεισφορά στην ομάδα με ξεχωριστή ατομική εργασία, όπως για παράδειγμα το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Σύμφωνα με τη Δημητρακοπούλου (2002) οι δυνατότητες παιδαγωγικών εφαρμογών του διαδικτύου που παρουσιάζονται στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών είναι οι εξής :

- Δυνατότητα επικοινωνίας και ανταλλαγής δεδομένων
- Δυνατότητα συμμετοχής σε ομάδα συζήτησης
- Δυνατότητα δημιουργίας ειδικής ιστοσελίδας και δημοσίευσης σε αυτή
- Δυνατότητα από κοινού εργασίας με μαθητές σε άλλη τάξη
- Συνεργατικές δραστηριότητες : αυτό το είδος δραστηριότητας απαιτεί την ταυτόχρονη επικοινωνία καθώς και την ταυτόχρονη εργασία μέσω διαδικτύου. Γίνεται δυνατή με αλληλεπιδράσεις σε πραγματικό χρόνο, μέσω ειδικά σχεδιασμένων συνεργατικών λογισμικών και μέσω ειδικών εργαλείων για ομαδικές συζητήσεις. Με αυτή τη μορφή δραστηριοτήτων οι μαθητές εργάζονται πάνω στα ειδικά θέματα μελέτης ενώ επιπρόσθετα μαθαίνουν πώς να συνεργάζονται. Στα σενάρια διδασκαλίας που προτείνουμε γίνεται προσπάθεια να αξιοποιηθούν όλες οι δυνατότητες παιδαγωγικών εφαρμογών του διαδικτύου.

Την ενίσχυση της συνεργατικής μάθησης

Η ανάπτυξη της ικανότητας συνεργασίας μεταξύ των μαθητών αποτελεί έναν από τους βασικούς στόχους του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών για τη διδασκαλία της ξένης γλώσσας στο Γυμνάσιο. Παράλληλα προτείνεται και η αξιοποίηση αυθεντικού παιδαγωγικού υλικού και των εφαρμογών του διαδικτύου, ως μέσα

εμπλουτισμού της υπάρχουσας μεθόδου διδασκαλίας. Οι συνεργατικές δραστηριότητες που προτείνονται σχεδιάστηκαν με σκοπό να αξιοποιηθούν στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τις παραπάνω κατευθύνσεις του ΑΠΣ και παράλληλα να εναρμονιστούν με τις βασικές αρχές της μαθητοκεντρικής, διερευνητικής και συνεργατικής μάθησης.

Το επίπεδο γνώσεων των μαθητών στη γαλλική γλώσσα

Σύμφωνα με την περιγραφή των γενικών στόχων της μεθόδου διδασκαλίας που χρησιμοποιείται για τη διδασκαλία της γαλλικής γλώσσας στο Γυμνάσιο, αναμένεται από τους μαθητές να αναπτύξουν τις δεξιότητες εκείνες και να κατακτήσουν τις γνώσεις που θα τους επιτρέψουν να επικοινωνούν στην ξένη γλώσσα και να εκφράζουν τις απόψεις τους για θέματα που αφορούν στην καθημερινότητά τους. Σύμφωνα με τις προδιαγραφές του Κοινού Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για τις Ξένες Γλώσσες (Cadre Européen Commun de Référence pour les Langues-CECRL), ένας μαθητής ξένης γλώσσας επιπέδου Α1 που ανταποκρίνεται στη μέθοδο διδασκαλίας για την Α' Γυμνασίου Action.fr-gr 1 μπορεί να επικοινωνήσει και να ανταλλάξει πληροφορίες για απλά θέματα της καθημερινότητάς του. Οι συνεργατικές δραστηριότητες που προτείνονται έγινε προσπάθεια να αξιοποιηθούν τις πρότερες γνώσεις των μαθητών στη γαλλική γλώσσα, αλλά και να εστιάζουν προς τα θέματα ενδιαφέροντος των εφήβων.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ
Βασικές αρχές σύγχρονων θεωριών μάθησης	Συνεργατική Μάθηση Κοινωνική διάσταση οικοδόμησης της γνώσης Ρόλος γλώσσας και λόγου Χρήση μέσων και εργαλείων
Τεχνολογίες του διαδικτύου	Επικοινωνία και ανταλλαγή δεδομένων Συμμετοχή σε ομάδες συζήτησης Δημιουργία ιστοσελίδας και δημοσίευσης σε αυτή Συνεργατικές δραστηριότητες
Συνεργατική Μάθηση	Χρήση αυθεντικού υλικού Χρήση εφαρμογών του διαδικτύου Μαθητοκεντρική, διερευνητική και συνεργατική μάθηση
Γνωστικό επίπεδο μαθητών	Βασικό επίπεδο γνώσεων Α1 σύμφωνα με το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες

Συνοπτικός πίνακας κριτηρίων σχεδιασμού προτεινόμενων συνεργατικών δραστηριοτήτων (Παπαθεοδώρου, 2012)

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τα σενάρια συνεργασίας έχει αποδειχθεί ότι βελτιώνουν τη μάθηση με υποστήριξη Η/Υ, σε ότι αφορά τη διαδικασία απόκτησης γνώσης, καθώς διευκολύνουν υψηλού επιπέδου διαδικασίες συνεργασίας μέσα από το διαμοιρασμό ρόλων και δραστηριοτήτων σε μικρές ομάδες (Kollar, Fischer & Hesse, 2006). Χρησιμοποιώντας σενάρια συνεργασίας οι ίδιοι οι μαθητές αυτορυθμίζουν τη χρήση τους, καθώς σύμφωνα με τον Vygotsky οι δράσεις των ρόλων και οι λεκτικές εκφράσεις μπορούν

να μετασχηματιστούν σε εσωτερικό λόγο, ώστε οι μαθητές να μπορέσουν να εφαρμόσουν την αποκτηθείσα γνώση σε παρόμοιες καταστάσεις (Rogoff, 1999). Τα συνθετικά στοιχεία ενός σεναρίου συνεργασίας είναι οι μαθησιακοί στόχοι, οι τύποι δραστηριοτήτων, η αλληλουχία δραστηριοτήτων, η κατανομή των ρόλων και η μορφή απόδοσής τους. Γενικοί στόχοι των σεναρίων είναι η **παροχή υποστήριξης και συντονισμού**, καθώς και η εισαγωγή μαθησιακών δραστηριοτήτων που συνδέονται με την **απόκτηση ατομικής γνώσης και μεταγνώσης**. Τα σενάρια παρέχουν στους μαθητές υποστήριξη αναφορικά με την απόκτηση γνώσεων σχετικών με το μαθησιακό περιεχόμενο και με τις διαδικασίες αλληλεπίδρασης ανάμεσα στα συνεργαζόμενα μέλη. Τα σενάρια που δομούν τις διαδικασίες αλληλεπίδρασης στη συνεργατική μάθηση διαμορφώνουν συγκεκριμένους ρόλους και αντίστοιχες δραστηριότητες προς τα συνεργαζόμενα μέλη και ονομάζονται σενάρια συνεργασίας (Dillenbourg, 2002). Σύμφωνα με τους Kollar, Fischer & Hesse (2006) ένας ορισμός των σεναρίων συνεργασίας θα τα περιέγραφε ως διδακτικά μέσα που προσφέρουν στα συνεργαζόμενα μέλη οδηγίες για αλληλεπίδραση βασισμένες σε δραστηριότητες με συγκεκριμένους μαθησιακούς στόχους. Αυτοί οι στόχοι επιτυγχάνονται με την εισαγωγή διαφορετικών τύπων δραστηριοτήτων, οι οποίες συνδέονται έμμεσα ή άμεσα με ρόλους συνεργασίας. Το παιδαγωγικό πλαίσιο υποδομής, απαραίτητο κατά το σχεδιασμό μαθησιακών δραστηριοτήτων σε περιβάλλον υποστηριζόμενο από Η/Υ, περιλαμβάνει τέσσερις κύριες συνθήκες: τεχνικές, κοινωνικές, επιστημικές και γνωστικές οι οποίες ορίζονται ως εξής :

- **Τεχνικές συνθήκες** : είδος τεχνολογιών και πολυμεσικών εργαλείων που χρησιμοποιούνται, επιλογή και καταλληλότητα εργαλείων σύμφωνα με τις προτεινόμενες δραστηριότητες
- **Κοινωνικές συνθήκες** : πώς οργανώνεται και υποστηρίζεται η συνεργασία, πώς οργανώνεται η συνεργασία και οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μαθητών
- **Επιστημικές συνθήκες** : πότε, πώς και από ποιους παράγεται γνώση, ποια είναι η φύση των πηγών πληροφόρησης που χρησιμοποιούνται, ποιος είναι ο ρόλος των συμμετεχόντων στην επεξεργασία της γνώσης
- **Γνωστικές συνθήκες** : πώς υποστηρίζονται γνωστικά οι μαθησιακές δραστηριότητες και οι ικανότητες που επιδιώκουμε να αναπτύξουν και να βελτιώσουν οι μαθητές

Στο πλαίσιο μάθησης οι βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν τη διαδικασία συνεργατικής παραγωγής γνώσης από τους μαθητές είναι το **οργανωτικό πλαίσιο**, τα **κίνητρα μάθησης**, οι **μαθησιακές δραστηριότητες**, οι **προηγούμενες γνώσεις** των μαθητών και τα **σενάρια συνεργασίας** (Weinberger, 2003 :25). Ο ρόλος που έχουν τα κίνητρα μάθησης ως παράγοντες που επηρεάζουν τη μάθηση της ξένης γλώσσας είναι εξαιρετικά σημαντικός. Σύμφωνα με πρόσφατες μελέτες (Dornyei, 2010), οι βασικές προϋποθέσεις ενεργοποίησης των κινήτρων των μαθητών συνιστούν στο γεγονός ότι οι μαθητές πρέπει να έχουν την αίσθηση ότι :

1. Ελέγχουν τη μαθησιακή διαδικασία και είναι συνυπεύθυνοι για τα αποτελέσματα που απορρέουν από αυτή.
2. Μπορούν να καταφέρουν τους στόχους που έχουν τεθεί.
3. Λειτουργούν μέσα σε μια συνεργατική, φιλική και καλά οργανωμένη ομάδα.

Ο ρόλος των σεναρίων συνεργασίας είναι καθοριστικός στη διαδικασία οικοδόμησης της γνώσης, καθώς προσδιορίζουν μια δομή αλληλουχίας και

αποδίδουν ρόλους και δραστηριότητες στους μαθητές. Επιπλέον τα σενάρια συνεργασίας διασφαλίζουν ότι οι μαθητές εμπλέκονται εξίσου στις διαδικασίες δόμησης κοινών αντιλήψεων και προσεγγίζουν τα προς επίλυση προβλήματα από διαφορετικές οπτικές. Αυτό επιτυγχάνεται ιδιαίτερα στα σενάρια συνεργασίας όπου οι μαθητές εναλλάσσουν ρόλους (Palinscar & Brown, 1984).

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΟΛΥΜΕΣΙΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ

Μια πρώτη ταξινόμηση των μορφών αξιοποίησης των ΤΠΕ στη διδασκαλία της ξένης γλώσσας θα όριζε τη χρήση τους ως μέσο :

- Αναζήτησης της γνώσης και της πληροφορίας
- Εμπλουτισμού της διδασκαλίας
- Επικοινωνίας και συνεργασίας των εμπλεκόμενων στη μαθησιακή διαδικασία
- Προσωπικής, επιστημονικής και επαγγελματικής έκφρασης

Με την ένταξη των παραπάνω τρόπων εκμάθησης της ξένης γλώσσας και τη χρήση των νέων εργαλείων ο μαθητής έρχεται σε επαφή με την αυθεντική χρήση της γλώσσας-στόχου και παράλληλα βρίσκει «νόημα» στη μαθησιακή δραστηριότητα που καλείται να κάνει. Δρα αυτόνομα και αποτελεσματικότερα ως πρωταγωνιστής της διδακτικής πράξης (Βοσνιάδου, 2006 :56) και αντιλαμβάνεται την καθοριστική του συμμετοχή στην οικοδόμηση της γνώσης και στη συνδιαμόρφωση των περιεχομένων μάθησης, καθώς με τη βοήθεια των ΤΠΕ έχει τη δυνατότητα :

- Να ανακαλύπτει τι δεν έχει κατανοήσει καλά
- Να κατανοεί πότε κάνει λάθος
- Να κρίνει τι είναι σημαντικό στο υλικό που έχει μελετήσει
- Να ενθαρρύνεται για ενεργό συμμετοχή στη μαθησιακή διαδικασία

Το διαδίκτυο παρέχει στους χρήστες μια σειρά από επικοινωνιακά μέσα που διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες, ανάλογα με το αν απαιτούν την ταυτόχρονη διαθεσιμότητα ή όχι όλων των μελών σε σύγχρονα ή ασύγχρονα. Σύμφωνα με αυτό το διαχωρισμό στον άξονα του χρόνου επιλέξαμε να εντάξουμε στις προτεινόμενες συνεργατικές δραστηριότητες τα ακόλουθα μέσα :

- Σύγχρονη επικοινωνία : συζήτηση με γραπτό λόγο (chat)
- Ασύγχρονη επικοινωνία : ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail), ασύγχρονες συζητήσεις (forum)

Τα παραπάνω συστήματα επικοινωνίας επιτρέπουν τη συνεργασία των μαθητών και πέρα από τα στενά όρια της σχολικής αίθουσας ή του σχολικού ωραρίου. Ιδιαίτερο ρόλο ωστόσο στις δραστηριότητες που προτείνουμε διαδραματίζουν και τα συστήματα συνεργατικής μάθησης και συγκεκριμένα ένα διαδεδομένο λογισμικό υποστήριξης ομάδων εργασίας, τα google docs (<https://docs-google.com>). Σύμφωνα με τον Φεσάκη (2009 :185), τα συστήματα αυτά αξιοποιούν το διαδίκτυο με βάση τις αρχές της κοινωνικοπολιτισμικής προσέγγισης της μάθησης η οποία συνάδει με τη φύση του διαδικτύου ως μέσο.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Σύμφωνα με τα κριτήρια σχεδιασμού δραστηριοτήτων καθώς και το θεωρητικό πλαίσιο που περιγράψαμε και αφορά στα σενάρια συνεργασίας, παρουσιάζουμε στη συνέχεια έναν αναλυτικό πίνακα της προτεινόμενης συνεργατικής δραστηριότητας, όπου περιγράφονται οι εργασίες, η εκτιμώμενη χρονική διάρκεια, τα απαιτούμενα εργαλεία υλοποίησης και οι προσδοκώμενοι μαθησιακοί στόχοι.

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ-ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
Τίτλος-θέμα σεναρίου Γνωρίζω γαλλόφωνες περιοχές
Γνωστικό αντικείμενο : Γαλλικά Α' Γυμνασίου
Σύνδεση με ενότητα σχολικού εγχειριδίου : Unité 6-Vive le Carnaval
Σκοπός & στόχοι του σεναρίου Γενικός σκοπός Να είναι ικανός ο μαθητής να δίνει πληροφορίες και να προτείνει χρησιμοποιώντας απλές εκφράσεις διαφορετικούς τόπους-προτάσεις διακοπών. Ειδικοί στόχοι 1. Γενικές γνώσεις, δεξιότητες Α. Να αναπτύξει δεξιότητες συνεργατικής μάθησης Β. Να οικοδομήσει τη γνώση με τρόπο διερευνητικό μέσω της αναζήτησης στο διαδίκτυο Γ. Να γνωρίσει διαφορετικές γαλλόφωνες περιοχές 2. Γλωσσικές-επικοινωνιακές δεξιότητες Α. Να αναζητά και να απομονώνει πληροφορίες σχετικά με συγκεκριμένες γαλλόφωνες περιοχές που έχει επιλέξει να παρουσιάσει Β. Να δίνει συγκεκριμένες πληροφορίες και να κάνει προτάσεις διακοπών Γ. Να περιγράφει τοπία και πόλεις Δ. Να κατέχει τις γλωσσικές δομές για να πραγματοποιεί αυτές τις επικοινωνιακές πράξεις όπως : i. Λεξιλόγιο σχετικό με τις οδηγίες κατευθύνσεις προς ένα τόπο: <i>les indications routières</i> ii. Εκφράσεις που χρησιμοποιούμε για να περιγράψουμε ένα τόπο : <i>il y a beaucoup de soleil, il y a d'immenses plages</i> iii . Γραμματικές δομές όπως : <i>aller à, verbes du 3ème groupe</i> Αξιοποίηση πολυμεσικών εργαλείων και λογισμικών Εργαλεία δημιουργίας παρουσίασης και εικόνων της Google: https://docs.google.com Ιστοσελίδες διαδικτύου για αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με διάφορα μέρη της Ελλάδας
Μέθοδος εργασίας <ul style="list-style-type: none"> • Εργασία σε ομάδες • Κατευθυνόμενη ιστοεξερεύνηση

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ-ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Εκτιμώμενη χρονική διάρκεια : 2 διδακτικές ώρες των 45' λεπτών

1^η δραστηριότητα- εξοικείωση με τα εργαλεία της Google

Οι μαθητές, υπό την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού, μπορούν να επισκεφθούν την ιστοσελίδα της Google <https://docs.google.com> προκειμένου να εξοικειωθούν με τις λειτουργίες των εργαλείων που θα χρησιμοποιήσουν για να πραγματοποιήσουν την προτεινόμενη συνεργατική δραστηριότητα και συγκεκριμένα τις λειτουργίες images και documents.

Διάρκεια : 15-20 λεπτά

2^η δραστηριότητα- καθοδηγούμενη ιστοεξερεύνηση

Οι μαθητές μπορούν να επισκεφθούν την ιστοσελίδα www.visitgreece.gr/el ώστε να αντλήσουν πληροφορίες για διάφορους τουριστικούς προορισμούς της χώρας μας και να επιλέξουν τις τρεις τοποθεσίες που θα παρουσιάσουν στο πλαίσιο της συνεργατικής δραστηριότητας.

Διάρκεια : 15-20 λεπτά

3^η δραστηριότητα- συνεργασία σε ομάδες

Οι μαθητές, αφού έχουν χωριστεί σε ομάδες 3-4 ατόμων, καλούνται να δημιουργήσουν στον ιστοχώρο των google docs έναν συνοπτικό τουριστικό οδηγό, όπου θα παρουσιάζουν τρεις διαφορετικές προτάσεις διακοπών στην Ελλάδα, με κείμενα στα γαλλικά τα οποία θα συνοδεύονται και από σχετικές φωτογραφίες. Ο οδηγός θα είναι σε μορφή παρουσίασης, στην οποία οι μαθητές θα εισάγουν και φωτογραφίες από τα μέρη που θα έχουν επιλέξει.

Διάρκεια : 45 λεπτά

4^η δραστηριότητα- ετεροαξιολόγηση

Οι μαθητές, αφού έχουν ολοκληρώσει τις δημιουργίες τους, μπορούν να πλοηγηθούν στους τουριστικούς οδηγούς που έχει φτιάξει κάθε ομάδα και να γράψουν στα γαλλικά σύντομα σχόλια, χρησιμοποιώντας τις εκφράσεις που διδάχθηκαν στη συγκεκριμένη ενότητα του σχολικού βιβλίου για να διατυπώνουν συναισθήματα και απόψεις, ώστε να αναδείξουν τον καλύτερο. Επιπλέον δεδομένα για τη διαδικασία ετεροαξιολόγησης των δραστηριοτήτων των μαθητών μπορούμε να συλλέξουμε και από το εργαλείο «Περιοχή συζητήσεων-forum» που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι διαφορετικές ομάδες μέσα στην πλατφόρμα Open e-class.

Διάρκεια : 10-15 λεπτά

Συνεργατική δραστηριότητα κατασκευής τουριστικού οδηγού

Τα στάδια σχεδιασμού και υλοποίησης της ακόλουθης συνεργατικής δραστηριότητας περιλαμβάνουν τις εξής φάσεις :

Οργάνωση της δραστηριότητας : διερεύνηση παρόμοιων εντύπων (τουριστικών οδηγών) και εξοικείωση με τον τρόπο γραφής και παρουσίασης των θεμάτων

Συζήτηση σε επίπεδο ομάδας για την επιλογή προορισμών που θα προτείνουν καθώς και των φωτογραφιών που θα συνοδεύσουν τα κείμενα

Σύνταξη κειμένων : συζητήσεις ανάμεσα στα μέλη κάθε ομάδας καθώς και συζητήσεις ανατροφοδότησης μεταξύ των διαφορετικών ομάδων

Επιλογή, εισαγωγή και επεξεργασία φωτογραφιών κειμένων

Αυτοαξιολόγηση της διαδικασίας : συζήτηση και αξιολόγηση σχετικά με το τελικό προϊόν δουλειάς των ομάδων

Το τελικό προϊόν καθώς και τα μετρήσιμα στοιχεία που θα προκύψουν από την υλοποίηση της παραπάνω δραστηριότητας θα αξιολογηθούν σύμφωνα με τις εξής μεταβλητές :

ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΟΔΗΓΟΥ	
Περιεχόμενο	Ορθότητα πληροφοριών και σαφήνεια κειμένων παρουσίασης
Οργάνωση	Οργάνωση κειμένων και εικόνων σε μια δομημένη παρουσίαση
Εμφάνιση	Εμφάνιση κειμένων και εικόνων, συνολικό αποτέλεσμα παρουσίασης
Μορφοσυντακτική δομή	Γραμματική και λεξιλογική δομή της γλώσσας των κειμένων

Συνεργατική δραστηριότητα εκμάθησης θεματικού λεξιλογίου « les vêtements »

Δημιουργία ηλεκτρονικού θεματικού γλωσσarium : οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες για να κατασκευάσουν ένα ηλεκτρονικό γλωσσarium που αφορά στο νέο λεξιλόγιο που διδάσκονται σε αυτή την ενότητα και σχετίζεται με τα ρούχα. Ανά δύο η κάθε ομάδα αναλαμβάνει να συγκεντρώσει τις λέξεις και να δώσει τους κατάλληλους ορισμούς για τα ρούχα των αγοριών και των κοριτσιών αντίστοιχα. Η συνεργατική δημιουργία γλωσσarium μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της αυτορύθμισης των μαθητών, αλλά και στη βαθύτερη κατανόηση της διαδικασίας μάθησης και του μαθησιακού περιεχομένου. Όταν οι μαθητές είναι υπεύθυνοι για τη δημιουργία ορισμού λέξεων, εμπλέκονται πιο ενεργά στη διαδικασία μάθησης. Η πλατφόρμα open e-class προσφέρει στους μαθητές το εργαλείο «Γλωσσarium» για να μπορέσουν να υλοποιήσουν την παραπάνω δραστηριότητα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Κατά τον σχεδιασμό των συνεργατικών δραστηριοτήτων σκοπός μας ήταν να εντάξουμε στα διδακτικά σενάρια πολυμεσικά εργαλεία που να πληρούν τις παρακάτω προϋποθέσεις :

- Να απαιτούν σχετικά χαμηλό βαθμό εξοικείωσης των μαθητών με τις τεχνολογίες των πληροφοριών και της επικοινωνίας
- Να παρέχουν τη δυνατότητα επαφής με φυσικούς ομιλητές της ξένης γλώσσας
- Να ενισχύουν τη συνεργασία και την επικοινωνία μεταξύ των μαθητών, τόσο σύγχρονα όσο και ασύγχρονα

Στο πλαίσιο αυτό επιλέξαμε εργαλεία όπως το chat, το e-mail, το forum, διάφορες ιστοσελίδες του διαδικτύου από όπου οι μαθητές μπορούν να αντλήσουν χρήσιμες πληροφορίες και να έρθουν σε επαφή με φυσικούς ομιλητές της γαλλικής γλώσσας, αλλά και προγράμματα όπως τα έγγραφα της Google που θα τους βοηθήσουν να πραγματοποιήσουν τις δραστηριότητες. Επιπλέον τους προσφέρουν τη δυνατότητα επικοινωνίας και συνεργασίας και εκτός σχολικού ωραρίου, καθώς μπορούν να ανταλλάσσουν απόψεις και πληροφορίες και να παρακολουθούν από κοινού την εξέλιξη της υλοποίησης των συνεργατικών δραστηριοτήτων. Στόχος μας είναι να εξετάσουμε εάν ως αποτέλεσμα της προτεινόμενης διδακτικής παρέμβασης θα προκύψουν αξιοποιήσιμα δεδομένα που θα συμβάλουν στον επαναπροσδιορισμό του μεθοδολογικού πλαισίου διδασκαλίας των ξένων γλωσσών με την αξιοποίηση των ΤΠΕ.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Βοσνιάδου Σ. (2006). Παιδιά, Σχολεία και Υπολογιστές:προοπτικές, προβληματικά και προτάσεις για την αποτελεσματικότερη χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση, Αθήνα:Gutenberg.

Δημητρακοπούλου Α. (2002). Εκπαιδευτικές δραστηριότητες στο Internet:Για μια ουσιαστικότερη μαθησιακή αξιοποίηση. *Τετράδια Εργασίας Ρόδου: Διγλωσσία και Μάθηση στο Διαδίκτυο*, Έκδοση Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Σκούρτου Ε.(1999). Διδασκαλία δεύτερης ξένης γλώσσας σε περιβάλλον διαδικτύου, ζητήματα γλώσσας και μάθησης, *Τετράδια Εργασίας Ρόδου, Διγλωσσία και Μάθηση στο Διαδίκτυο*, Έκδοση Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Φεσάκης Γ.(2009). *Η Τεχνολογική Διάσταση στον Εκπαιδευτικό Σχεδιασμό*, στο Θέματα Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Επιστημών της

Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, Ατραπός.

Anderson M.& Jackson D. (2002). Computer systems for distributed and distance learning. *Journal of Computer Assisted Learning*,16, 213-228

Dillenbourg P.(2002). Over-scripting CSCL:The risks of blending collaborative learning with instructional design. *In P.A.Kirschner(Ed.). Three worlds of CSCL.Can we support CSCL*,61-91.Heerlen, Open Universiteit Nederland

Palinscar A.S.& Brown A.L.(1984). Reciprocal teaching of comprehension fostering and monitoring activities. *Cognition and Instruction*,1, 117-175

Rogoff B.(1999).Apprenticeship in thinking: cognitive development in social context. New York: Oxford University Press

Weinberger A.(2003). Scripts for CSCL effects of social and epistemic cooperative scripts on collaborative knowledge construction.Ludwig-Maximilian Universtiy, Munich. Available at http://edoc.ub.uni-muenchen.de/archive/00001120101/Weinberger_Armin.pdf